ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΠΟΛΩΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞ THURNEYSSEN

Μὲ τὸν Σοπὲν πραγματοποιεῖ ἡ Πολωνία μιὰ ἀφάντασστα μεγαλοπρεπῆ εἴσοδο στὸν ἀνώτερο μουσικὸ κόσμο. Μὲ τὸν φτερωτὸ ἐνθουσιασμὸ τῶν ὡραίων ἰδανικῶν του, μὲ τὴν φλογερὰν ἰδιοσυγκρασίαν του, μὲ τὴν δραματιστικὴν δύναμιν τῆς φαντασίας του, μὲ τὴν πρωτοφανῆ εὐαισθησίαν τῆς ἐκφράσεώς του, μὲ τὴν ἱπποτικὴν εὐγένειαν τῆς ἰδιαίτερης καλαισθησίας ποὺ ἀποτελεῖ τὴν χαρακτηριστικὴ σφραγῖδα κάθε ποιήματός του γιὰ πιάνο, ἔστησε στὴν Πολωνικὴ ψυχὴ ἕνα ἄϋλο ἀνδριάντα δυνατώτερον καὶ ἀπὸ τῶν αἰώνων τὸ πέρασμα. Εἶναι εὐνόητο, ὅτι γιὰ τοὺς Πολωνοὺς μουσικούς, ποὺ γεννήθηκαν μαζύ του, ἢ ἀμέσως ὕστερα ἀπ' αὐτόν, ἦταν σχεδὸν ἀδύνατο ν' ἀκουσθοῦν μέσα στὴν πανίσχυρη ἠχὼ τῆς ἀστραφτερῆς του μεγαλοφυΐας. Μ' ὅλα αὐτὰ ἀνάμεσα στὰ πολλὰ ὀνόματα τῆς περασμένης ἑκατονταετηρίδος, ὑπάρχει ἕνα ποὺ δίπλα στὸν Σοπὲν ὄχι μονάχα στάθηκε παρὰ ἔδωσε καὶ κάποια σημαντικὴ κατεύθυνσι στὴν Πολωνικὴ μουσική. Εἶναι ὁ Stanisław Moniusko. Ἴσως ἀπὸ κάποιο ἔνστικτο, ἐστράφηκε πρὸς τὰ εἴδη τοῦ μουσικοῦ λόγου, ποὺ δὲν ἐκαλλιέργησε ὁ Σοπὲν καὶ ἐθεμελίωσε ἔτσι μὲ τὰ 1842 τραγούδια του καὶ τὶς πολλές του ὄπερες, μιὰ λυρικὴ καὶ δραματικὴ τεχνοτροπία μὲ ἀπόλυτα ἐθνικὸ χαρακτῆρα. Τὰ ὀλίγα δείγματα τῆς πλουσίας του παραγωγῆς, ποὺ ἀκούσαμε ἐδῶ προχθὲς γιὰ πρώτη φορὰ —Εἰσαγωγὴ «στὸ χειμωνιάτικο Παραμύθι» Ἄρια καὶ Μαζούρ, ἀπὸ τὴν ὄπερά του «Halka»—μαρτυροῦν εὐγλωττότατα μιὰ ἰδιοσυγκρασία γεμάτη ζωτικότητα καὶ πρωτοτυπία ποὺ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος δὲν ηὐτύχησε νὰ χῃ ἀντάξιον διάδοχον ὅσον ἀφορᾷ τὴν φωνητικὴν μουσικήν.

Στὰ 1900 μόλις ἀφυπνίζει πάλιν ἡ Πολωνικὴ μουσικὴ τὸ διεθνὲς ἐνδιαφέρον μὲ τὴν σύστασιν τῆς «Νέας Μουσικῆς Πολωνίας». Ἡ σύγχρονη μουσικὴ μὲ τὴν ἐπανάστασιν στὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὸ σύστημα τῶν τόνων βρίσκει στὸν δημιλο αὐτὸν μιὰ ζωηρότατη ἀπήχησι. Βέβαια στὸ «Δρᾶμα σ' ἕνα χορὸ μεταμφιεσμένων»—τὸ συμφωνικὸ ποίημα, ποὺ ἀπετελείωσε καὶ μὲ τόσο ἀλάνθαστο χέρι ἐνοργάνωσε ὁ Φίτελμπεργκ — δὲν μπορεῖ ἀκόμη ὁ Mieczyslav Karłowicz ν' ἀποτινάξῃ κάποια ἐπίδρασι τοῦ Λίστ καὶ τοῦ Ριχάρδ Στράους. Ἀλλὰ τὸ βαρύθυμο ὕφος του, ἡ ἐντελῶς σλαυϊκὴ του μελαγχολία, ὁ πόθος του νὰ διάσῃ τὰ μυστικὰ ἀπόρρητα τοῦ Αἰωνίου καὶ τοῦ Ἀπολύτου, προδίδουν στὴ μουσικὴ του ἔκφρασι ἕνα τελείως ἰδιαίτερο προσωπικὸ χαρακτῆρα. Ὑπάρχουν σ' αὐτὸ τὸ ἔργον μέρη, γεμάτα ἀπὸ μιὰ γοητευτικὴ ἀληθινὰ τρυφερότητα, ποὺ μᾶς βοηθοῦν νὰ εἰσδύσωμε εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ—ὁ ὁποῖος δυστυχῶς τόσο πρόωρα καὶ τραγικὰ ἀνηρπάγη—καὶ ποὺ μαρτυροῦν μιὰ βαθύτατη εὐαισθησία χαρακτηριστικὴ στὰς πραγματικῶς δημιουργικὰς φύσεις.

Ἀλλὰ ἐπανέρχεται ἡ Πολωνία ἔξαφνα στὶς πρῶτες γραμμὲς τῆς σύγχρονης μουσικῆς μὲ τὸν Κάρολ Σιμανόφσκυ.

Αὐτὸς πραγματικῶς συνεχίζει κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν τὴν παράδοσιν τοῦ Σοπὲν. Σ' αὐτόν, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἀναζητήσεων καὶ προετοιμασιῶν, βρίσκει πάλι ὁ ψυχικὸς νόμος τοῦ Πολωνισμοῦ ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγάλους του ἐκείνους ἐκπροσώπους εἰς τὸν ὁποῖον συνενώνονται εἰς ἐπιτυχέστατον συνδυασμὸν ὅλες οἱ πνευματικὲς ἐκλάμψεις τῆς ἐνθικῆς ζωῆς. Αὐτὸς πιὰ δὲν ψάχνει, δὲν ἀναζητεῖ. Κάμμιά του ἐπιθυμία δὲν ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τῆς ἱκανότητός του. Μὲ τὸ δέβαιο χέρι τοῦ μεγαλοφυοῦς δημιουργοῦ ἀπὸ τὸ φαινομενικὰ χιλιομεταχειρισμένο καὶ ἐξαντλημένο ὑλικὸ δίδει πνοὴ σὲ ἀριστουργήματα, ἀνυπέρβλητα σχεδὸν στὴν τόλμη τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς, τῶν ὁποίων ἡ ἀπαστράπτουσα πολυχρωμία ἐξασκεῖ μιὰ γοητεία σπανίας ἐντάσεως. Στὰ τέσσερα θαυμάσια τραγούδια του, ποὺ ἀκούσαμε, ὅ,τι πρωτίστως κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωσι εἶναι ἡ ἱκανότης πρὸς σύλληψιν καὶ ἀπόδοσιν εἰς ἤχους καὶ αὐτῶν τῶν πλέον ἀνεπαισθήτων ψυχικῶν δονήσεων. Ὅταν, ἐκεῖ κάπου, ἡ φωνὴ ὑψώνεται ἁπαλὰ σὰν σὲ ὄνειρο, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τρυφεροὺς καὶ διαφανεῖς ἤχους τῆς ὀρχήστρας, ποὺ σὲ ἐλεύθερη ἀντίστιξι παρακολουθεῖ τὰ πλαστεινὰ τόξα τοῦ τραγουδιοῦ, καταλαβαίνει κανεὶς πῶς βρίσκεται μπρὸς σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς εὐτυχισμένες ἐκείνες ἰδιοφυΐες, ποὺ ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ μποροῦν νὰ ἐγγίζουν τὰ βαθύτερα μυστικὰ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Βέβαια, πρέπει κανεὶς νᾶχῃ τὴν εὐτυχία ν' ἀκούσῃ τὰ πράγματα αὐτά, ὅπως τὰ ἀπέδοσε ἡ Εὔα Μπαντρόβσκα—Τούρσκα, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μόνον ἕνα θαυμάσιο φυσικὸ ὄργανο, ὁμοιογενὲς σ' ὅλη του τὴν ἔκτασι, τὸ ὁποῖον ξέρει νὰ μεταχειρίζεται μὲ ὅλην τὴν τελείαν τῆς τέχνην, ἀλλὰ εἶναι καὶ μία βαθεία καλλιτέχνις ποὺ αἰσθάνεται καὶ ἀποδίδει τὴν μουσικὴν μὲ ὅλην τῆς τὴν ψυχήν. Δὲν εἶχε οὔτε μιὰ στιγμή, οὔτε ἕνα ἴχνος ἐπιδείξεως ἢ ψιλαρεσκείας μὲ ἐπιπόλαιες ἐντυπωσιακὲς προσπάθειες. Ὅλα τὰ αἰσθάνθηκε βαθεία καὶ μὲ εἰλικρίνεια. Ἡ φωνή της θερμαίνεται ἀπὸ τὴν κρυφὴ φλόγα τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν. Ἀκολουθοῦντας καὶ τοὺς πιὸ μικροὺς ψυχικοὺς παλμοὺς τῆς μουσικῆς αὐτῆς, δίνει ὅλην τὴν ἔντασιν τῆς ἐκφράσεώς της· κυριαρχεῖ κάθε τεχνικῆς δυσκολίας καὶ κάθε τεχνοτροπικῆς ἰδιορρυθμίας καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ προκαλέσῃ ἕνα ἀνεπιφύλακτον θαυμασμὸν γιὰ τὴν τέχνη της.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Γκρέγκορ Φίτελμπεργκ, γνωρίσαμε ἕνα ἀρχιμουσικὸν πραγματικῆς ὅλης. Δυνατὸς μουσικός, μὲ μιὰ ἰδιοσυγκρασία, ποὺ παρ' ὅλην τὴν θέρμην της, δὲν ὑπερπηδᾷ ποτὲ τὰ ὅρια τοῦ Αἰσθητικοῦ. Βαθύτης τοῦ αἰσθήματος καὶ μιὰ πνευματικὴ ὑπεροχὴ ὑποβοηθοῦν τὴν ἐντύπωσι μιᾶς ἐπιβλητικῆς προσωπικότητος. Καταλαβαίνει κανεὶς τί σημαίνει γιὰ τὴν μουσικὴν Πολωνίαν ἡ ἔρασις του. Εἶναι πραγματικῶς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἕνας ἰδεώδης διερμηνεὺς τῆς σύγχρονης Πολωνικῆς μουσικῆς, γιατὶ ἔχει τὰ εὐαίσθητα νεῦρα ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἀπόδοσίν της καὶ τὸν θερμὸν ἐκεῖνον, τὸν φλογερὸν ρομαντισμὸν ποὺ χαρακτηρίζει κάθε πρόδρομον νέας τέχνης.

Ὅτι ἡ ὀρχήστρα μας κάτω ἀπὸ τὴν σοφήν του μπαγκέτταν ἔδωσε ὅ,τι καλλίτερον μποροῦσε νὰ δώσῃ δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ.

Καὶ τὸ κοινόν, πολυαριθμότατον, εὐχαρίστησε μὲ θερμότατες ἐκδηλώσεις εἰλικρινοῦς ἐπιδοκιμασίας τὴν ἐκλεκτὴν καλλιτέχνιδα καὶ τὸν λεπτὸν ἀρχιμουσικόν διὰ τὰς ἀλησμονήτους ἐντυπώσεις ποὺ τοῦ ἐχάρισαν μὲ τὴν λαμπρὰν μουσικὴν τῆς εὐγενικῆς τους χώρας.

Alex Thurneyssen